

Література:

1. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі). Київ: Кондор, 2005. 588 с.
2. Шеремет А. П. Криміналістика: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2005 472 с.
3. Сибірна І., Сибірний А. В., Хомів О. В. Криміналістична характеристика злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів. *Науковий вісник ЛьвДУВС*. Серія економічна. 2016. № 2. С. 96–107.
4. Меденцев А. М. Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері держаних закупівель : навч. посіб. Одеса: Фенікс, 2017 96 с.
5. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Степанюк Л. Методика розслідування злочинів, пов'язаних з порушеннями бюджетного законодавства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2004. 261 с.
7. Діденко В. Л. Використання спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень у бюджетній сфері: дис. ...канд. юрид. наук. 12.00.09. Дніпро, 2024. 236 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-149>

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ГРОМАДСЬКИХ РАД ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Кузнєцов Олександр Петрович,

здобувач

Науково-дослідний інститут публічного права

м. Київ, Україна

Інститут громадських рад в Україні є відносно новим явищем, що активно розвивається з початку ХХІ століття. Їх поява та розвиток пов'язані з процесами демократизації та становлення національного громадянського суспільства. Основним завданням громадських рад є забезпечення взаємодії між органами публічної адміністрації та громадськістю, врахування громадської думки при прийнятті рішень, а також сприяння прозорості та підзвітності влади, здійснення ефективного громадського контролю діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

На початку 2000-х років з'являються перші ініціативи щодо створення громадських рад при органах влади.

Т. Андрійчук зазначає, що протягом у 2000-2004 рр., на фоні певного згортання демократичних процесів в державі і посилення президентської влади, активізується група експертно-аналітичних інститутів громадянського суспільства, що спеціалізуються на контролі за діяльністю органів державної влади, виявляючи порушення законодавства, факти корупції, обмеження прав журналістів, тиску на малий і середній бізнес. Завдяки фінансовій підтримці іноземних донорів, такі «контролюючі» організації сформували гарну інфраструктуру, що дозволило залучати кваліфікованих експертів, готувати фахові інформаційно-аналітичні матеріали, вміло подавати результати роботи через засоби масової інформації. Активна публічна діяльність таких інститутів громадянського суспільства призводить до загострення стосунків з правлячою політичною елітою. З іншого боку, співпраця з ними зацікавлює опозиційні політичні партії та представників малого і середнього бізнесу, які прагнуть убезпечитися від тиску централізації влади [1, с. 63].

На фоні конфронтації з «контролюючими» інститутами громадянського суспільства держава продовжує співпрацювати з об'єднаннями, які вже традиційно є «зручними» та «конструктивними» (інвалідів, ветеранів, молоді, фізкультурно-спортивні тощо). Разом з цим, для недопущення значного погіршення іміджу влади здійснюються спроби продемонструвати вітчизняній та міжнародній спільноті прагнення до розвитку механізмів демократії. Саме у 2003-2004 рр. приймаються урядові рішення про механізми залучення громадськості до формування та реалізації державної політики (консультації з громадськістю, громадські ради при органах влади) [1, с. 63-64].

Так, 15 жовтня 2004 року Кабінет Міністрів України приймає постанову № 1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою було затверджено Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики. Цією ж постановою було утворено Громадську раду при Кабінеті Міністрів України, а також затверджено Положення про Громадську раду при Кабінеті Міністрів України та Типове положення про громадську раду при центральному, місцевому органі виконавчої влади.

Наступним етапом в адміністративно-правовому врегулюванні діяльності громадських рад органів публічної адміністрації стало прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 2006 р. № 215 «Питання забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

26 листопада 2009 року було прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 1302 «Про додаткові заходи щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою затверджено Загальне положення про громадську раду при Кабінеті Міністрів України, міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації. Також викладено в новій редакції параграф 171 «Громадська рада» Регламенту Кабінету Міністрів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950.

Крім того, 6 січня 2010 року Кабінет Міністрів України приймає постанову № 10 «Про затвердження Порядку залучення громадян до формування та реалізації державної політики». Вказаним Порядком було визначено основні вимоги до організації і проведення органами виконавчої влади консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики.

Т. Андрійчук зазначає, що як і на початку 2000-х рр., з метою уникнення суттєвого погіршення іміджу влади в очах вітчизняної та міжнародної спільноти керівництво держави прагнуло продемонструвати демократичний напрямок розвитку країни, готовність враховувати інтереси не лише «зручних» громадських об'єднань, але й опозиційних. Для конструктивної співпраці з ними при Президентові України та уряді створюються спеціальні консультативно-дорадчі органи (Громадська гуманітарна рада, Міжвідомча робоча група з аналізу стану додержання законодавства про свободу слова та захист прав журналістів, Координаційна рада з питань розвитку малого та середнього підприємництва, Консультативна рада з питань поліпшення соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та ін.). В умовах нібито «згортання демократії» актуалізується питання державного сприяння розвитку громадянського суспільства, реалізації прав громадян. Влада іде на прийняття законів, що активно лобіюються опозиційно налаштованими інститутами громадянського суспільства (зокрема, про доступ до публічної інформації, удосконалення умов для діяльності громадських об'єднань і благодійних організацій) [1, с. 65].

Враховуючи попередні недоліки та з урахуванням положень чинного законодавства 3 листопада 2010 року Кабінет Міністрів України приймає наразі чинну постанову № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою затверджено «Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики» та «Типове

положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у мм. Києві та Севастополі державній адміністрації» [2].

Крім того, вказаною постановою передбачено, що Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським, районним, районним у мм. Києві та Севастополі державним адміністраціям необхідно вжити заходів для проведення протягом трьох місяців з дня набрання чинності цією постановою установчих зборів за участю інститутів громадянського суспільства для утворення громадських рад при центральних і місцевих органах виконавчої влади та забезпечити їх функціонування [2].

Важливою подією для утвердження правових засад діяльності громадських рад органів державної влади та місцевого самоврядування стало прийняття у 2012 році Закону України «Про громадські об'єднання», який регулює діяльність громадських організацій та створює правове поле для їх взаємодії з державою. Адже громадські ради формуються з представників громадянського суспільства, серед яких ключовими суб'єктами є громадські об'єднання.

Так, у відповідності до п. 5 ч. 2 ст. 21 Закону України «Про громадські об'єднання», громадське об'єднання зі статусом юридичної особи має право: брати участь у порядку, визначеному законодавством, у роботі консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, що утворюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування для проведення консультацій з громадськими об'єднаннями та підготовки рекомендацій з питань, що стосуються сфери їхньої діяльності [3].

Крім того, у відповідності до ч. 3 ст. 22 Закону України «Про громадські об'єднання», органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування можуть залучати громадські об'єднання до процесу формування і реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення, зокрема, шляхом проведення консультацій з громадськими об'єднаннями стосовно важливих питань державного і суспільного життя, розроблення відповідних проєктів нормативно-правових актів, утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів при органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, в роботі яких беруть участь представники громадських об'єднань [3].

Таким чином, в процесі адміністративно-правового врегулювання порядку утворення та функціонування громадських рад органів публічної адміністрації умовно можна виділити три основні етапи:

- перший – етап ініціатив та експериментів (початок 2000-х), коли створення громадських рад відбувається на добровільних засадах, часто при підтримці міжнародних організацій;

- другий – етап безпосереднього правового врегулювання формування та діяльності громадських рад (2004-2010 роки), що характеризувався активною нормотворчою діяльністю Кабінету Міністрів України у даній сфері суспільних відносин;

- третій – етап інституціоналізації (з 2012 року по теперішній час), закріплення правових засад діяльності громадських рад органів публічної адміністрації на рівні Закону України «Про громадські об'єднання», тобто законодавче визначення громадських рад як інституту взаємодії влади та громадськості.

Третій етап характеризується також активною роботою громадських рад на різних рівнях, посиленням їх ролі у забезпеченні прозорості та підзвітності влади, що особливо проявилось після Революції Гідності, коли відносини між владою та інститутами громадянського суспільства вийшло на новий рівень партнерських відносин.

Таким чином, інститут громадських рад в Україні пройшов достатньо складний шлях від ініціатив та експериментів до повноцінного інституту громадянського суспільства, правові засади функціонування якого закріплено на рівні законів та підзаконних нормативних актів. Наразі громадські ради органів публічної адміністрації відіграють важливу роль у взаємодії влади та громадськості, забезпечуючи прозорість, підзвітність (громадський контроль) та врахування громадської думки при прийнятті рішень.

Перспективність подальшого дослідження адміністративно-правових засад формування та діяльності громадських рад органів публічної адміністрації обумовлена необхідністю формулювання конкретних пропозицій щодо удосконалення чинного національного законодавства та юридичної практики у даній сфері суспільних відносин з урахуванням найкращого позитивного досвіду зарубіжних країн та європейських стандартів правового регулювання діяльності інститутів громадянського суспільства.

Література:

1. Андрійчук Т. Формування інститутів громадянського суспільства в незалежній Україні: чинники та особливості. *Політичний менеджмент*. 2013. № 1-2., С. 60-70.

2. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996. Дата оновлення: 27.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п#Text>.

3. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-150>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Стиранка Михайло Богданович

кандидат юридичних наук

ORCID ID: 0009-0007-6523-0586

Державна політика цифрової трансформації суспільства та його взаємовідносин із державою – це не просто впровадження новітніх технологій у вже існуючі процеси, а якісно новий етап розвитку, що характеризується глибинними, революційними змінами в організації та функціонуванні як державних, так і економічних систем. Її суть полягає не лише у цифровізації окремих функцій або сервісів, а у структурній перебудові механізмів управління, прийняття рішень, взаємодії між державою, бізнесом і громадянами. Такі зміни: охоплюють як внутрішні процеси в системі публічного управління, так і зовнішні взаємозв'язки між суб'єктами суспільних відносин; ведуть до формування нових цифрових екосистем, які базуються на автоматизації, відкритості даних, штучному інтелекті, хмарних рішеннях тощо; забезпечують зміну логіки функціонування держави – від бюрократичної моделі до гнучкої, клієнтоорієнтованої та технологічно підкріпленої. Таким чином, цифрова трансформація має визначитися як системне перетворення, що змінює не тільки інструменти, а й саму структуру, принципи та філософію діяльності держави й економіки в умовах цифрової епохи [1, с. 92].

У своїх наукових розвідках І.В. Якушко трактує цифрову трансформацію як процес зміни моделі функціонування окремої системи, її структурних елементів і взаємозв'язків між ними, що зумовлений активним впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ). Такий підхід передбачає розуміння цифрової трансформації не лише як технічного оновлення, а як системного